



## חומר העשרה

### קוביות של שוקולד

מחזה מאת נאוה מקמל עתיר  
בימוי: ארז שפיר

מוסיקה: דניאל סלומון

עיצוב תפאורה: ניב מנור

עיצוב תלבושות: מירב נתנאל

משחק : אלכס פלג, שושה גורן, פזית ירון-מיניקובסקי, יהונתן מגון

חודשיים לפני הבר – מצווה שלו, מודיע יהלי שהוא לא עולה לתורה. ה"פצצה" שהוא מטיל בבית מכה את המשפחה בהלם ופותרת חזית של מלחמה מול ההורים. זה סיפור על חודשיים טעונים מאד של משפחה ישראלית שהילד שלהם בן ה-13 מחליט לשבור את הכלים בנושא כה חשוב.

יהלי הוא גיבור המחזה. הוא ילד רגיש שכותב סיפורים, שמשמש במחשב ככל הילדים, שמבקש לכבוש לעצמו מקום מוצלח יותר בכתה מבחינה חברתית אבל לא כל כך מצליח. שרוצה להיות ספורטאי כי ספורט מעלה את המניות בבורסה החברתית של בית הספר. ובנוסף לאלה הוא מתמודד עם איתמר – הילד הכוחני והמקובל של הכתה. לסיכום, יהלי הוא ילד שהצופים יכולים להזדהות אתו.

#### המשפחה של יהלי

יהלי קשור מאד לסבתא ולסבא. הוא מרבה לבקר בביתם ואף לישון אצלם מידי פעם. הוא קרוב במיוחד לסבתא, שהיא אשת סודו. יש בין יהלי לסבתא קרבת לב מיוחדת. סבתא תקווה, שמשוחררת מחובת החינוך המוקפד של ההורים מאפשרת לו מרחב נפשי ומאוורר בביתה. רק שם הוא יכול לספר לה סודות, לשתף אותה, להתלבט איתה. שם לא קיימת אותה זירת ההתגוששות שיש לו בבית עם אמא על בסיס יום יומי.



## חומר העשרה

סבתא היא דמות מיוחדת. היא אולי לא מבינה במחשבים ולא מומחית בכדורסל אבל יש לה חכמת חיים, יכולת להבין דברים ולפרש דקויות, היא מצחיקה ועסיסית ואי אפשר שלא להשבות בקסמה.

יהלי הוא הדמות הראשית. סבתא היא הדמות המשנה החשובה ביותר.

יהלי גדל במשפחה חילונית. הוא ילד חילוני שהולך למשחקי כדורסל בשבת, שמבקר בבית הכנסת רק בחגים והקשר שלו לדת מצוי ברמה הבסיסית. ואז מגיע אירוע העלייה לתורה, ואיתו מגיעים הפחדים:

המעמד של שירת ההפטרה בביה"כ – שירת יחיד מול קהל גדול – מצמיתה את יהלי. אין לו כישורי שירה ולא יכולות במה מוכחות, הוא מעולם לא לוחק לשום הצגה בביה"ס ופתאום הוא צריך להיות שחקן ראשי בהצגה חשובה

החגיגות והציפייה של המשפחה לאירוע חשוב ומכונן זה – מפחידה את יהלי. הוא חושש לאבד את הקול מול הקהל הגדול או גרוע מכך – לזייף. הוא חושש להיות ללעג אולי אפילו להתבזות מול עיניהם הצופות של ילדי הכתה שיגיעו לבית הכנסת כי המורה מכריחה... האופציה הזו לא באה בחשבון מבחינתו – ונדמה כבר שדבר לא יעזור.

בתור מי שהקשר שלו לדת רופף למדי הוא לא מבין למה הוא צריך להקריב את הקורבן הקשה הזה. צריך לקרות משהו מספיק חזק שיגרום ליהלי לעבור את תהליך ההתגברות על הפחד (התגברות על פחד = התבגרות) ומישהו צריך לסייע לו בתהליך הזה אל תוך עצמו. את התפקיד הזה יכולה למלא רק אחת – סבתא תקוה.

אך, איך קושרים את יהלי למסורת? איך מסבירים לו שהוא חלק ממשהו גדול מאד, שרשרת היסטורית ארוכת שנים שההשתייכות אליה היא חלק מהזהות שלנו כעם?

ברור שמשהו שכלתני לא יועיל פה. צריך משהו ריגשי, משהו שיגרום ליהלי להבין שהמסורת היא קשר בין דורי המושתת בין היתר על טקסים, קשר בין אב-לבן, בין סב – לנכד. כי יש דברים שהם מהיסודות שלנו כעם והבנתם העמוקה היא הבנת הדרך, שעשה העם לאורך שנות דור.



## חומר העשרה

את זה מבינה רק סבתא תקוה שקשורה ליהלי בקשר אהבה יוצא דופן והיא שמוצאת את הנתיב. באחד מרגעי השיא של המחזה היא מסירה מצווארה את המחרוזת שלה ואומרת לו: "אתה רואה את השרשרת הזו יהלי? חרוז אחרי חרוז, אחרי חרוז.. מחוברים בחוט שקושר בניהם. תגזור את החוט מה נשאר? סתם כדורים, לא שווים כלום...ככה זה עם יהלי, כל דור זה חרוז והחוט שמחבר אותם יחד זה המסורת..."

למשפחתו של יהלי, כמו לכל משפחה יהודית – ישראלית יש סיפור. סיפור שקשור ליהדותם ושקשור לארץ ישראל. ורק הכירות עם הספור תגרום להבין את הקשר.

### המסע

במהלך השבועות שלפני הבר מצווה מכניעה את סבא דוד מחלתו. כמה ימים אחרי מותו מחליטה סבתא תקוה לחשוף את יהלי לסודות שהוסתרו כל השנים והיא מעבירה את יהלי במסע רגשי בלתי צפוי אל העבר. המסע מתרחש דרך יומני הסב וחפצים שהשאיר. המסע מדלג אחורה אל תחנות חייו של סבא ואל התחנות המשותפות שלו ושל סבתא תקוה. זהו מסע היכרות עם ההיסטוריה המשפחתית ועם המקורות.

המסע בנוי כסיפור מסגרת המתרחש בישראל 2011, ובתוכו משולבות תחנות של ארץ ישראל טרם קום המדינה (1947) ואף תחנות רחוקות יותר – גטו וילנה ותקופת השואה, וכן הפרעות בעירק "הפרהוד" בשנת 1941. יהלי יהפוך לחלק מהמסע הזה שהתחיל בגולה ומסתיים בארץ ישראל. חייו של יהלי כאן – הם המשכו של המסע שהתחיל אז.

### סיפורו של סבא דוד

יליד וילנה שהצליח כנער לברוח מהגטו בו נספתה משפחתו – הוריו ואחיו מיכאל – ולעלות לא"י באוניית המעפילים "טאורוס". בהיותו בן 17 התגייס לפלמ"ח והיה חלק ממבצע הברחת משפחה יהודית מעירק. – כאן נקשרים הדברים אל סיפורה של סבתא תקוה, ניצולת פרעות 1941 בעירק.

המסע הזה מאפשר הצצה אל "קיוץ הגלויות" שמרכיב את המשפחות הישראליות דהיום ואת המרקם החברתי של כולנו.



## חומר העשרה

שבת העלייה לתורה של סבא – אירוע מכונן. העלייה לתורה של סבא בן ה-13 בשבת הראשונה שאחרי סוכות נקטע כשלבית הכנסת פורצים הנאצים. שירתו נפסקת באמצע – את השירה הזו ימשיך יהלי כשבסוף המחזה הוא עולה לתורה - ומעלה איתו את סבא!

### דמיון ומציאות

יהלי הוא ילד כותב. כתיבת סיפורו של סבא בפרקים אותם מעלה יהלי בעילום שם, לאתר ביה"ס, תרומם את מעמדו והוא יזכה בזכות כך בלבה של דפנה.

את יכולת הדמיון שיש ליהלי כילד כותב – תנצל סבתא תקווה למסע אותו היא מתכננת. הדמיון שלו מייצר סבא נוכח מאד למרות שכבר מת. מאפשר לו לקיים עם סבא דיאלוגים ומעצים את המחזה.

ובאשר לסגנון - דמותה השנונה והחכמה של סבתא תקווה, נגיעות ההומור שהיא מכניסה, וההומור הפרוש על הכל – כל אלה מאפשרים לצופה לחצות בשלום את המסע הכבד, לעכל ולהתרגש...



## חומר העשרה

### רעיונות להרחבת החוויה:

1. סיפורם של דור הסבים והסבתות - שלא סיפר על חוויות קשות שמקורן בשואה או בפוגרומים שאירעו בארצות מולדתם, מתוך רצון לגדל ילדים במסגרת מגוננת ולא לחשוף אותם לצער.
  2. ליהלי אין בתחילת המחזה לא זמן ולא כח להקשיב ל"סיפורי הזקנים" – ורק אחרי מות הסב הוא מצטער שלא הקשיב. הצורך של יהלי לשמוע מתגבר כחלק מתהליך גיבוש הזהות.
  3. מדרש שמות: באופן אירוני לילד החילוני קוראים "יהלי" – אלוהים שלי. משמע שאלוהים בעצם נמצא שם החל מהרגע הראשון. לסבתא קוראים "אמל" – בערבית – ובארץ עוברת שמה ל- "תקוה". שם שמבטא את מה שהרגישו היהודים שבאו לכאן. זהו גם המסר של המחזה.
  4. אומץ- היכולת למצוא את הדרך להתגבר על פחדים. האומץ של סבא – מוקרן על יהלי.
  5. מבחינה תיאטרלית – יהלי ושלושת דמויות המשנה, כשהסיפור הולך אחורה ב"פלשבק", ממלאים כמה תפקידים בתור דמויות נוספות.
  6. המוסיקה בהצגה - השיר של סבתא שאמא שלה הייתה שרה בערבית כשהייתה ילדה. שיר שיש לו כח לגרש את הפחד. המוסיקה של ההפטרה. האפקטים המוסיקאליים.
  7. היריעה ההיסטורית - נהגי אגד שהתגייסו לפלמ"ח ובמסווה של העברת חיילים בריטים או ציוד לבגדד – הבריחו בדרכם חזרה יהודים או נשק. מעשי גבורה שמיעטו לדבר עליהם.
- גטו וילנה – על תחילת אוקטובר 1943 – שבה חוסל הגטו – על עליית בודדים ארצה כמו סבא דוד שעולה בגפו בגיל 17 על ספינת המעפילים "טאורוס" ומתיישב בתל אביב
- אוניית המעפילים "טאורוס" .